

Provinciale Staten
Van Limburg

Cluster EZ
Ons kenmerk DOC-00340332
Uw kenmerk -
Bijlage(n) 2

Behandeld H.W.H.M. Bremmers
Telefoon +31 6 55 87 49 73
Maastricht 1 november 2022
Verzonden 3 november 2022

Onderwerp

Strategie Circulaire Economie

Geachte Staten,

In de bijlage treft u het Informerend Stuk Strategie Circulaire Economie aan.

Als onderdeel van de informatievoorziening aan Provinciale Staten over uitvoering en doorontwikkeling van het beleidskader Circulaire Economie 2.0 (begrotingsstukken, de jaarlijkse Rollende UitvoeringsAgenda's (RUA's) en mededelingen portefeuillehouder) worden uw Staten geïnformeerd over de voortgang van het landelijk Circulaire Economie doelenproces en hieruit volgend de aanpak voor het opstellen van een doorkijk naar een Circulaire Economie in 2050 conform amendement 80 gewijzigd Berghorst inzake transitieagenda Circulaire Economie Limburg. Met dit informerend stuk beschouwt GS hiermee het amendement als afgedaan.

Gedeputeerde Staten van Limburg

voorzitter

secretaris

Informerend stuk

1. Onderwerp

Strategie Circulaire Economie

2. Inleiding/aanleiding incl. beoogd resultaat

Met het beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 leggen we een stevige basis voor de circulaire economie in Limburg en bouwen wij stapsgewijs verder aan het fundament. We geven de circulaire economie vorm in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, Brightlands campussen, onderwijs- en kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en andere overheden.

De afgelopen jaren hebben we het Limburgs innovatie ecosysteem (Brightlands campussen, Limburg energiefonds, uitvoeringsorganisatie LIOF en haar instrumenten) als basis voor toepassing van circulariteit in de (chemie)industrie, de bouw, de afval- en tuinbouwsector versterkt, met een schat aan ontwikkelingen die haar vruchten deels al hebben afgeworpen of in de komende jaren haar vruchten zal afwerpen.

Limburgse voorbeelden laten zien dat het kan en dat wij samen waarde kunnen creëren, zoals de Chemelot Circulaire Hub (CCH). Met de CCH lopen wij voorop en zijn wij uniek in Nederland om tot de eerste grootschalige Europese Circulaire Hub te komen. Een ander voorbeeld is dat wij MKB bedrijven (als belangrijke pilaar in de maatschappij) stimuleren om de transitie naar een CE dichterbij te brengen en geven wij zelf het goede voorbeeld door samen met Limburgse gemeenten een leernetwerk Circulair Inkopen Limburg (zgn Community of Practice) op te richten en werken we samen in IPO verband hoe we ons VTH instrumentarium (mede) kunnen inzetten om de doelstelling van circulaire economie te realiseren en de transitie naar een CE te versnellen (binnen bestaande wet- en regelgeving).

Wij informeren uw Staten minimaal twee keer per jaar over de voortgang van de uitvoering, voorbeelden en doorontwikkeling van het beleidskader Circulaire Economie 2.0 (begrotingsstukken, de jaarlijkse Rollende UitvoeringsAgenda's (RUA's) en mededelingen portefeuillehouder). Via deze lijn worden uw Staten ook geïnformeerd over de voortgang van het landelijk Circulaire Economie doelenproces en hieruit volgend de aanpak voor het opstellen van een doorkijk naar een Circulaire Economie in 2050 conform amendement 80 gewijzigd Berghorst inzake transitieagenda Circulaire Economie Limburg. Met dit informerend stuk beschouwt GS hiermee het amendement als afgedaan.

In dit informerend stuk geven wij in kort bestek invulling aan het amendement op basis van de huidige stand van zaken ten aanzien van uitvoering, voortgang en toekomst van het CE beleid. Voor deze invulling is de uitkomst van het landelijke Circulaire Economie doelenproces van fundamenteel belang, omdat wij hier met de transitieagenda Circulaire Economie Limburg op willen aansluiten.

In de navolgende toelichting schetsen we de positie van de circulaire opgave ten opzichte van een aantal urgente maatschappelijke transities. Op basis van de geboekte resultaten van het beleidskader CE 2.0 en de daarbij opgedane leerervaringen, wordt tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in de nationale agenda Circulaire Economie, een strategische doorkijk geschetst naar een transitieagenda CE.

De transitieagenda geeft invulling aan een beleidsperspectief met een boodschap voor de aanpak van circulaire economie richting 2030 respectievelijk 2050.

Toelichting

Dit informierend stuk kent de volgende structuur:

1. Transitie Circulaire Economie
2. Nationale agenda Circulaire Economie
3. Voortgang
4. Monitoringsraamwerk
5. Circulaire economie richting 2030-2050

1. Transitie Circulaire Economie

Een circulaire economie is een toekomstbestendige economie. Nederland wil naar een circulaire economie (inclusief kringlooplandbouw) die zich richt op het sluiten van de grondstoffenkringloop door:

- * het zo min mogelijk gebruiken van nieuwe grondstoffen;
- * het zo veel mogelijk hergebruiken van grondstoffen;
- * het tegengaan van verspiling.

De uitdagingen zijn groot. Onze huidige manier van produceren en consumeren met een hoog gebruik van nieuwe grondstoffen is één van de belangrijke oorzaken voor klimaatverandering, vervuiling van lucht, water en bodem, en verlies van biodiversiteit. De mondiale grondstoffenvraag stijgt nog steeds en de genoemde negatieve effecten nemen toe. Maar dat niet alleen, ook leveringszekerheid van grondstoffen komt in de knel. Europa is meer dan gemiddeld afhankelijk van grondstoffen van andere landen, met name wat betreft fossiele brandstoffen en metalen. Die afhankelijkheid heeft ook forse implicaties voor de leveringsrisico's, waarmee het Nederlands verdienvermogen onder druk kan komen te staan. Ook maken geopolitieke ontwikkelingen, zoals de oorlog in Oekraïne, en wereldwijde gezondheidsbedreigingen, zoals de coronapandemie, onze kwetsbare afhankelijkheid van grondstoffen uit andere landen opnieuw indringend duidelijk. We moeten slimmer omgaan met grondstoffen en materialen; de transitie naar een circulaire economie is hier het antwoord op. Naast technologische innovaties, zullen bedrijven op een andere manier moeten leren omgaan met materialen en producten, verdienmodellen, proposities, employabilitybeleid en samenwerkingsvormen. Het vraagt om een andere manier van denken, andere organisatiestrategieën, businessmodellen, (waarde)ketens en andere wetgeving en competenties.

Transitie-aanpak

De transitie naar een circulaire economie is veelbelovend en vraagt een andere manier van denken van ons allen. Vanuit het transitiedenken vraagt dat om accumulatie van kleine maar betekenisvolle stappen voor producenten en consumenten richting een duurzame verandering in de maatschappelijke systemen voor energievoorziening, mobiliteit en landbouw. Kenmerkend voor transities is niet sturing op één, maar op diverse aspecten om systeemverandering in gang te zetten.

Een verandering die bij voorkeur wordt ingekaderd door missiebeleid gekoppeld aan een helder doel, een tijdsbestek waarin dat doel wordt bereikt en tot slot richtinggevende regels die de weg naar dat doel ondersteunen.

De 21e eeuw kenmerkt zich door een groot aantal urgente maatschappelijke transitie en opgaves waar de samenleving, waaronder bedrijven en overheden, mee moeten omgaan. Het gaat onder meer om de klimaat- en energietransitie, klimaatadaptatie, kringlooplandbouw, maar ook om de opgaves met betrekking tot woningbouw en stikstofreductie. In nagenoeg al deze transitie en opgaves speelt de circulaire opgave daarbij een rol. Deze gelijktijdige transitie en opgaven beïnvloeden elkaar in zowel positieve als negatieve zin en vergen van vele actoren in de samenleving soms grote inspanning of verandering. Men spreekt dan ook wel over systeemverandering. Transitie zijn complex, onvoorspelbaar en grillig en kunnen enkele decennia in beslag nemen.

Cruciaal is de vaststelling dat transitie onderling gerelateerd zijn en allemaal elementen van de circulaire opgave in zich dragen. Ze dienen daarom integraal bekeken te worden.

Tegelijkertijd betekent dat ook vanuit de circulaire transitie een belangrijke impuls respectievelijk bijdrage kan worden geleverd aan die integrale oplossing van de genoemde maatschappelijke transitie.

Zo onderkent Staatssecretaris Heijnen in haar Kamerbrief van 18 maart 2022¹ de samenhang tussen transitie in de passages over een ambitieus klimaatdoel voor de circulaire economie en een betere aansluiting tussen klimaatbeleid en circulariteit, het circulair respectievelijk klimaatbestendig en natuurinclusief invullen van de woningbouwopgave en de transitie naar een groene industrie.

De circulaire transitie vraagt dus om missiebeleid van de overheid inclusief maatschappelijke spelregels als aanvulling op technologiebeleid en goed ondernemerschap. In het Rijksbrede Programma Nederland Circulair in 2050 heeft het kabinet samen met maatschappelijke partners stippen op de horizon geformuleerd voor een circulaire economie. De missie voor circulaire economie is op nationaal niveau bepaald met de doelstellingen per 2030 (50% minder gebruik van primaire grondstoffen) en 2050 (economie is 100% circulair).

Om deze ambitieuze doelen te halen, is naast de inzet op de juiste beleidsmix is vanuit de nationale overheid meer focus en richting nodig. Het Rijk is daarom gestart om de doelen voor een circulaire economie verder te concretiseren en te specificeren. De doelen helpen om de samenleving (waaronder de provincie) handelingsperspectief te bieden en prioriteiten te stellen.

¹ Integrale benadering van transitie Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 29 696, nr. 18 (maart 2022) DOS-00037032

2. Nationale agenda Circulaire Economie

Doelenproces

De ambities van het kabinet op het gebied van circulaire economie zijn groot. Om het doel van het regeerakkoord te bereiken om in 2050 volledig circulair te zijn, wil het kabinet minimaal de koploperspositie van ons land op het gebied van recycling behouden. Maar circulaire economie is uiteraard veel breder dan dat; het is een complete economische systeemverandering die iedereen raakt. Daarom moet tastbaarder gemaakt worden waar we met een circulaire economie naar toe willen werken en meer richting worden gegeven in de transitie. Alleen met concretere en tastbare doelen is het mogelijk om helder te maken wat een circulaire economie betekent, welke keuzes moeten worden gemaakt, hoe daar naartoe wordt gewerkt en wat de kosten daarvan zijn: overzicht geven, prioriteren en focusaanbrengen en de regie nemen in de transitie. Voor de volgende fase in het transitieproces is het belangrijk om de algemene doelen te concretiseren.²

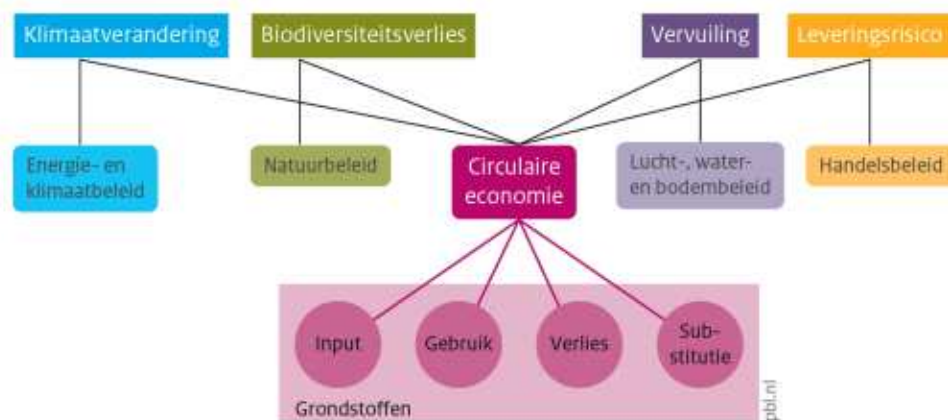
Dit handelingsperspectief is nodig om iedereen mee te krijgen in deze transitie, zoals de burgers, bedrijven, medeoverheden, financiële instellingen, kennis- en onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties.

Het ministerie van IenW heeft de transitieteams (kunststoffen, consumptiegoederen, bouw, maakindustrie) gevraagd om elk afzonderlijk, advies uit te brengen over de mogelijke concretisering van de doelen binnen hun respectievelijke domeinen. Het traject werd begeleid door een maatschappelijke begeleidingsgroep, waarin de Provincie Limburg namens het IPO ambtelijk vertegenwoordigd was.

In navolging van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) selecteert elk transitieteam een aantal impactvolle productgroepen in plaats van selectie op grondstoffen sec. De doelen geven daardoor sturing op alle onderdelen van de keten: van het gebruik van grondstoffen en materialen voor productie, het verlengen van de levensduur van het product en de afvalfase. Zo krijgen bedrijven en consumenten een helder beeld van hoe een product circulair kan worden en hoe zij hun bijdrage hieraan kunnen leveren.

Voor deze productgroepen formuleert ieder transitieteam doelen voor 2030. De doelen vloeien voort uit de vier maatschappelijke opgaven waar circulaire economie aan bijdraagt; klimaat, biodiversiteit, verminderen milieuverontreiniging, gezondheid en een kwalitatieve duiding van leveringsrisico's. Dit zijn de effectdoelen. Vervolgens worden deze doelen doorvertaald naar een set van circulariteitsdoelen: concretere doelen gericht op het verminderen van het grondstoffengebruik (Figuur 1). De laatste stap geeft richting aan de uitvoering; het uitwerken van deze twee typen doelen naar prestaties en actielijnen. Dit heet de routekaart. Deze uitwerking ligt er nu als advies aan het kabinet. Op basis van deze adviezen zal het kabinet zich beraden en eind 2022 komen tot een samenhangend programma met concretere doelen en benodigde inzet, het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE), zoals verwoord in het coalitieakkoord, Rutte IV.

² Kamerbrief Stand van zaken concretisering doelen voor circulaire economie, Tweede Kamer 32852-204 (15 juli 2022) DOS-00037032

Figuur 1: Positionering circulaire economie ten opzichte van maatschappelijke opgaves en andere beleidsthema's

Nationaal Programma Circulaire Economie

Het NPCE voorziet in de invulling van het raamwerk voor concretere doelen voor specifieke productgroepen. In aanloop naar het NPCE wordt verder verkend of het mogelijk is om ook op overkoepelend niveau circulariteits- en effectdoelen te formuleren. In het NPCE zullen ook de maatregelen en activiteiten die nodig zijn om deze circulaire doelen te realiseren staan, inclusief gemaakte afwegingen.

Naast de afweging welke voorgestelde maatregelen en activiteiten uit de routekaarten van de transitieteams overgenomen kunnen worden en welke niet, wordt daarbij ook de implementatie van het Europese Actieplan Circulaire Economie meegenomen. Immers de wetgeving en maatregelen die daaruit voortvloeien kennen een grote impact binnen de Europese Unie en daarbuiten en hebben een stuwende werking voor de transitie naar een circulaire economie in Nederland. Te denken valt daarbij aan het Europese productbeleid waarbij eisen aan producten worden gesteld ten aanzien van ontwerp, recyclebaarheid en levensduur. Ook komen de voorgestelde maatregelen en de uitwerking van het ambitieuze klimaatdoel voor circulaire economie aan bod in het NPCE. Vanwege de druk op de financiële middelen zal de uitwerking naar maatregelen scherpe keuzes vragen, omdat niet alles kan. Naast maatregelen voor specifieke productgroepen worden ook meer generieke maatregelen in het NPCE opgenomen. Generieke maatregelen zijn productgroep overstijgend en raken een brede selectie aan producten, materialen en grondstoffen. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de verdere inzet op het inzamelen en recyclen van afval. Een verhoging van de kwaliteit van de gescheiden stromen leidt ook tot meer hoogwaardige recycling en minder restafval. Ook zal gekeken worden naar de inzet van het instrument Uitgebreide Productverantwoordelijkheid (UPV) voor steeds meer productgroepen.

Het totaalpakket in het NPCE zal een mix zijn van stimulerende, normerende en beprijzende beleidsmaatregelen. Het monitoringsprogramma Circulaire Economie onder leiding van het PBL levert periodiek inzicht in de voortgang van het NPCE. Tegelijkertijd levert dit programma ook een belangrijke bijdrage aan het ontwikkelen van kennis.

Vanwege de voortvarende kennisontwikkeling rondom bijvoorbeeld grondstoffenstromen en -voorraden, hun milieu-impact en de potentie van circulaire oplossingen om die milieu-impact te verminderen, zullen nieuwe kennisinzichten mogelijk aanleiding geven om in de tijd doelen en maatregelen bij te stellen.

Tot slot zal het NPCE een concrete gedragsstrategie bevatten om het bewustzijn van de consument te versterken. De focus van deze gedragsstrategie richt zich op het stimuleren en het mogelijk maken van het gewenste circulaire (bewuste en onbewuste) gedrag, waaronder de afweging of de aanschaf van een nieuw product nodig is of dat de behoefte aan het product wellicht ook op een andere manier kan worden ingevuld (lenen, repareren of tweedehands), en hoe dit zich laat vertalen in concrete beleidsinterventies.

Het NPCE zal ook richtinggevend zijn voor de invulling van het strategisch CE beleid van de provincie. De nationale aanpak en concretisering van doelbereik is immers zowel richtinggevend als randvoorwaardelijk in de vormgeving van een doorkijk naar een circulaire economie 2050.

Tevens is de integrale realisatie van amendement nr. 80 en met name de doorvertaling van de landelijke ambities en afspraken hiervan grotendeels afhankelijk, inclusief formulering van duidelijke KPI's als basis voor voortgangsrapportages aan Provinciale Staten.

3. Voortgang

Algemeen

Het aandeel circulaire bedrijven in Nederland is met zo'n 6,4% gemiddeld nog bescheiden. Voor Limburg ligt het aandeel boven het gemiddelde op 6,6%. De meeste innovatieve bedrijven, innovatieprojecten en de financiering vanuit RVO zijn voornamelijk gericht op techniek en recycling, met beperkte aandacht voor anders produceren en consumeren, levensduur-verlenging en effecten elders. Belemmeringen van een aantal jaren geleden gelden nog steeds, bijvoorbeeld als het gaat om relatieve geringe omvang van financiering, gebrek aan richting en coördinatie, lineaire wet- en regelgeving en beperkte acceptatie en uiting van circulair gedrag door consumenten.

In het NPCE, dat voorzien is voor eind 2022, zullen bovenstaande instrumenten terugkomen. In dit plan zal de doorontwikkeling van het CE beleid worden vastgelegd.

Beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 (2020-2023)

Op basis van een circulaire foto van Limburg hebben we de ambities en uitgangspunten omschreven. Dit heeft geresulteerd in een uitvoeringsprogramma met vijf actielijnen met het Limburgse innovatie ecosysteem als onderlegger. De foto was gericht op een interviewronde met ruim 40 bedrijven, organisaties en instellingen in en buiten Limburg die werkzaam zijn in het veld, een inventarisatie van de knelpunten op weg naar een circulaire economie, een analyse van de Limburgse sectoren en het "circulair potentieel" daarbinnen afgezet tegen het nationaal gemiddelde en tot slot een analyse van de Limburgse grondstoffen en reststromen. Centraal staat de ambitie dat wij streven naar een Limburgse economie die in 2030 50% minder primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) gebruikt en die in 2050 volledig circulair is.

Voor de periode 2020-2023 werken we aan een circulaire economie waarin energie, grondstoffen, materialen en componenten (halfabricaten) zo lang mogelijk en weloverwogen van waarde blijven voor productie en consumptie. Daarmee leveren wij een duurzame en impactvolle bijdrage aan werkgelegenheid, innovatie en toegevoegde waarde voor Limburg.

Uitgangspunt voor ons huidig beleid is de maatschappelijke transitie, waarin op mondiale schaal bewustwording over nut én noodzaak van circulariteit wordt gevraagd van alle geledingen in de maatschappij. Dit zijn overheden, bedrijven, kennisinstellingen, intermediaire organisaties en ook de burger.

Wij sluiten aan bij het missiegedreven beleid zoals dat ook op Europees en nationaal niveau wordt gevoerd. We dragen vanuit onze eigen uitgangspunten bij aan de realisatie van deze ambitie en daarmee aan het Nederlandse verdienvermogen. Tevens positioneren we Limburg om optimaal gebruik te maken van instrumenten en middelen die vanuit het Rijk en de Europese Unie beschikbaar zijn.

Wij kiezen ervoor om een bijdrage te leveren aan de transitie naar een circulaire economie met als uitgangspunt het bijdragen aan het in gang zetten van de beweging in de samenleving en daarin een verbindende rol te spelen. Want voorop staat dat wij weliswaar een bescheiden speler zijn in de Limburgse economie, maar wel een speler met een duidelijk ingekaderd speelveld en rol op dat veld. Een ideale middenvelder, ook scorend voor een circulaire wereld. Wij werken samen met veel andere partijen.

De afgelopen jaren hebben we het Limburgse innovatie ecosysteem (Brightlands campussen, Limburgs energiefonds, uitvoeringsorganisatie LIOF en haar instrumenten) als basis voor toepassing van circulariteit in de (chemie)industrie, de bouw-, de afval- en land- en tuinbouwsector versterkt. Daarmee scheppen wij een belangrijke randvoorwaarde voor marktontwikkeling, kennisontwikkeling, kennis en bewustwording, schaalniveau en samenwerking in ketens. Daarbovenop werken wij aan vijf actielijnen die elk een of meer aspecten van onze ambitie adresseren en die richtinggevend zijn voor de bijdrage die wij vanuit het beleidskader geven:

1. Omdenken; innovatie, ondernemerschap en vakmanschap;
2. Samenwerking; investeren in Limburgse circulaire icoonketens en clustervorming;
3. Het goede voorbeeld geven; Provincie als launching customer, verantwoordelijk aandeelhouder en bevoegd gezag.
4. Delen; verbinden van agenda's, leren van elkaar en ervaringen delen
5. Circulair agenderen; Limburgse aanpak op de nationale en Europese agenda.

In onderstaande tabel is een niet limitatieve lijst opgenomen van de resultaten/acties die al in gang zijn gezet in Limburg. Parallel aan deze notitie zijn Uw Staten op 18 oktober 2022 de tweede rollende uitvoeringsagenda 2022 van het Beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 aangeboden. Met deze agenda informeren wij uw Staten inzake de tactische en operationele uitvoering en verdere invulling van de actielijnen in het komende jaar.

Versterking Limburgs innovatie Ecosysteem	Omdenken	Samenwerking <i>Investeren in vijf impactvolle circulaire icoonketens</i>
--	-----------------	---

▪ ontwikkeling van kennis en innovatiecentrum Brighsite ▪ doorontwikkeling AMIBM en BMC (BCC) ▪ LEF innovatiefonds ▪ Brightlands venture fund ▪ Limburgs startup en capital fund ▪ Goedgekeurde nationale groeifondsaanvragen	<i>Stimuleren en versnellen en ondernemerschap bij het MKB</i> ▪ Uitvoering LIOF Limburg toekomstbestendig programma (67 ondernemers zijn tot nu toe ondersteund) (€ 6 mln. projectomvang, multiplier ruim 3) ▪ Ondersteuning via Limburgse fondsen (25), nationale instrumenten (MIT) (25) en Europese instrumenten (7) tbv versnelde implementatie circulaire economie <i>Stimuleren kennis- en onderwijsinstellingen om invulling te geven aan circulair omdenken</i> ▪ Oprichting Euregional sustainability center ▪ Fieldlab Circulaire Transitie (WO, MOB, HBO) ▪ PO: STEAM project (Science Technology Engineering Arts & Maintenance) ▪ Circulaire Challenges HBO/ MBO ▪ Project Sectorversnelling Energietransitie Gebouwde omgeving ▪ Doorontwikkeling CHILL (BCC) ▪ Verkenning deelname gehonoreerde groeifondsaanvragen opschaling PPSen beroepsonderwijs	▪ Ontwikkeling Chemelot Circulaire Hub gericht op versnelling en opschaling CE met focus op gebruik nieuwe energiedragers en nieuwe circulaire grondstoffen ○ Leading circularity versnellingsakkoord CCH 2022-2024 ▪ Biomassa en Voedsel ○ Opstelling en uitvoering kansenkaart biocirculair Limburg ▪ Circulair Bouwen ○ Inzet alliantiescenario ter versterking huidig ecosysteem circulair bouwen ○ Ontwikkeling Green transformable building lab als innovatieve showcase voor circulair bouwen ▪ Parkmanagement ○ Ontwikkeling CE handelingskader ○ Raak-publiek "Samen beter" benutten circulaire potentie bedrijventerreinen ▪ Afvalsamenwerking Limburg ○ Inzicht in de het circulair aanbesteden van huishoudelijk restafval, PMD en GFT
--	--	---

	en Katalysator Leven lang ontwikkelen	
	Goede voorbeeld ▪ Plan van aanpak Duurzaam en circulair GWW ▪ Green deal DGWW- Manifest DGWW ▪ Provinciaal Leernetwerk Circulair inkoop Limburg ▪ Zichtbaarheid circulaire aanbestedingen (minimaal 3 per jaar) MVI dashboard ▪ Deelname IPO werkgroep CE/afval ○ Bouwstenenvisie CE/VTH ○ Ontwikkeling basiscursus CE/VTH ○ Oprichting kennisgremium beoordeling afvalstof of grondstof	Delen en Strategisch agenderen Samen met onze partners bijdragen aan het vergroten van zichtbaarheid en kennis en benutten van kansen van circulariteit ▪ CIRCO Hub Limburg (6 circo-tracks) ▪ Provinciale organisatie enquête circulaire economie ▪ Community of Practices betonketen Limburg ▪ Kennisbevordering Inspiratie-sessies, masterclasses (15) ▪ Community platform ShiftLimburg ▪ Overzichtskaart Circulaire Economie Limburg, ondersteuning MKB ▪ Samenwerking Limburgse stakeholders tbv bewustwording MKB We spelen actief in op Nationale en Europese agenda, netwerk en-propositieontwikkeling en dragen Limburgse ervaringen en voorbeelden actief uit ▪ Nationale netwerken (Enzuid Stichting Groene Chemie Nieuwe Economie) ▪ Europese netwerken (European Chemical regions netwerk en Vanguard)

		▪ <i>Overlegtafels tbv propositie ontwikkeling</i> ▪ <i>Deelname Europese samenwerkingsprojecten</i>
--	--	---

4. Monitoringsraamwerk

De wens om circulariteit te meten en te vatten in indicatoren leeft breed. Het monitoren van de transitie naar een circulaire economie is echter geen eenvoudige opgave. Het PBL monitort samen met ⁸³ andere kennisinstellingen de transitie naar een volledig circulaire economie in 2050. Ieder jaar brengen deze instituten meerdere rapporten uit, waaronder een 2-jaarlijkse integrale circulaire economie Rapportage (ICER), met als doel de voortgang van de transitie te monitoren, het circulaire-economiebeleid te evalueren en de overheid te voorzien van de kennis die nodig is om het beleid vorm te geven of bij te sturen. Begin 2023 verschijnt de Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023.

Naast het landelijke traject volgen we als provincie een tweesporenaanpak. We werken samen met andere provincies aan een meer eenduidige circulaire economie monitoring, als onderdeel van de IPO krachtenkaart Circulaire Economie (2021) en we doen ervaring op door aan de slag te gaan met onderdelen van de monitoring. Op die manier komen we tot een gefaseerde uitwerking van de monitor.

Provincie Limburg is één van de vijf kartrekkers en financier van dit traject. We werken samen met de nationale overheid, rijksdiensten en het PBL aan een uniforme monitoring op decentrale schaal met een beperkte set aan effect- en transitie-indicatoren - met een duidelijk handelingsperspectief- waarbij we aansluiten op de nationale monitoring van PBL. Voor de provincies is het belangrijk om inzicht te krijgen bij de inzet van haar instrumentarium: zijn we op de goede weg, leveren we een effectieve inzet en waar liggen mogelijkheden voor versterking en versnelling.

De gezamenlijke provinciale monitor bestaat uit:

1. De ontwikkeling van kansen en keuzes in eigen provinciaal beleid. Dit bouwt voort op de IPO Kansenkaarten CE van 2021. Deze keuzes worden in de context van het nationale beleid voor CE geplaatst.
2. De ontwikkeling van goederenstromen (grondstoffen, materialen, producten en afvalstromen). Deze zijn primair gebaseerd op landelijke data (CBS) die ook gebruikt worden voor de ICER, opgesplitst per provincie.
 - a. Domestic material consumption (DMC), het directe gebruik van materialen voor de inzet in de economie
 - b. Potentie van sluiten van kringlopen op regionale schaal, gekoppeld aan de R-ladder
 - c. Strategische autonomie (toeleveringsrisico's, prijsfluctuaties)

³ Het PBL werkt samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden (CML), het Centraal Planbureau (CPB), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), RVO.nl, Rijkswaterstaat, Universiteit Utrecht en TNO.
DOS-00037032

- d. Milieu-impact, Milieukostenindicator per materiaalstroom (scope 1, 2, en 3)
3. De ontwikkeling op transitie-indicatoren. Deze zijn primair gebaseerd op landelijke data (PBL) die ook gebruikt worden voor de ICER, opgesplitst per provincie.
4. Enquête van houding, gedrag en ervaren belemmeringen t.a.v. circulariteit onder burgers.
5. Specifieke accenten, verkenningen en ontwikkelingen in provincies die inspirerend zijn voor de verdere ontwikkeling van de monitor.

Aanvullend op de gezamenlijke monitor, wordt er per provincie een monitoringsrapportage opgesteld. De resultaten van de gezamenlijke monitor en de provinciale monitoringsrapportage zijn begin volgende jaar beschikbaar. Een deel van de regionale resultaten wordt opgenomen in de landelijke ICER 2023. Wij zullen Uw Staten actief hierover informeren.

In de tussentijd hebben wij CBS gevraagd om een factsheet Circulaire Economie Limburg op te stellen, waarbij een inschatting is gemaakt van het aantal bedrijven, toegevoegde waarde en arbeidsvolume, verbijzonderd naar R-strategie, om zo beter inzicht te krijgen in het economisch belang van verschillende type circulaire activiteiten (bijlage 1) ⁴. Het aantal circulaire bedrijven in Limburg is nog relatief laag. De bedrijven richten zich met name op reparatie. Het Limburgs beeld is vergelijkbaar met het Nationaal beeld.

5. Circulaire economie richting 2030 - 2050

Met het beleidskader circulaire economie Limburg 2.0 (2020-2023) hebben we een stevige basis gelegd voor de circulaire economie in Limburg. Dit wil niet zeggen dat de transitie naar een circulaire economie zich al in alle geledingen van de samenlevingen verspreidt en/of substantieel versnelt.

Omdat het een lange termijn transitie is, is het belangrijk om juist vanuit de overheid richting te blijven geven, meerjarige support te organiseren en commitment te tonen. Niet alle resultaten zullen direct meetbaar zijn en pas op termijn zichtbaar worden.

Daar waar wij zelf – of met onze uitvoeringspartners – aan het roer staan, leggen wij de prestaties en beoogde resultaten vast in onze afspraken met partners en subsidiebeschikkingen. De hoofddoelen uit het beleidskader 2020-2023 staan nog steeds overeind:

- Vermindering van het gebruik van nieuwe grondstoffen en zoveel mogelijk reststoffen hergebruiken als nieuwe grondstof;
- Het verder terugdringen van CO₂-emissies via circulaire productieprocessen;
- Circulair ondernemerschap en werkgelegenheid steviger verankeren en uitbouwen door het stimuleren van nieuwe circulaire innovaties en toepassingsmogelijkheden in Limburg;

⁴ De circulaire economie is een breed begrip en er zijn nog geen internationale standaarden en richtlijnen wat betreft de definitie en scope. Daarom heeft het CBS in samenwerking met PBL keuzes gemaakt over de scope en over de toewijzing van circulaire activiteiten naar bijbehorende R-strategieën. Deze afbakening is naar bedrijfstak volgens de SBI-indeling die geclassificeerd zijn als circulaire economie activiteiten. De aanwezige SBI-categorieën zijn verder ingedeeld naar R-strategie. De activiteiten via afbakening naar bedrijfstak geeft niet het volledige beeld van de circulaire economie. Deelactiviteiten die worden genomen door bedrijven die in een andere bedrijfstak vallen worden bijvoorbeeld niet meegerekend. Ook het gebruik van bijvoorbeeld circulaire grondstoffen in een bedrijf welke niet valt in de bedrijfstak is iets wat niet gezien wordt via deze methode.

- Het verankeren van het circulaire kennisniveau in samenwerking met onze Limburgse onderwijs- en kennisinstellingen;
- Het actief uitdragen van de 'circulaire boodschap' naar zowel burgers, gemeenten, bedrijven en intermediaire organisaties, en hen engageren om hier actief werk van te maken en dit zelf vanuit onze voorbeeldrol ook te doen;
- Het benutten van de nationale en Europese fondsen en agenda's om de Limburgse en euregionale proposities verder uit te bouwen.

Het gaat dus enerzijds om het informeren en enthousiasmeren (verbreden), identificeren van kansen (versnellen) en deze naar implementatie in de bedrijfsvoering en keten te brengen (realisatie).

Gegeven de hoofddoelen uit 2020 willen wij hieronder, gebaseerd op de inmiddels geboekte resultaten en gebruikmakend van de tot nu toe verzamelde eerste gegevens uit de monitoring, de belangrijkste maatregelen voor de komende periode schetsen. Deze maatregelen regarderan zoveel mogelijk kwantificeerbare stappen voor de provincie Limburg op weg naar realisatie van de landelijke CE missie voor 2030 en 2050. Uiteraard anticiperen wij hierbij op de in de vorige paragraaf geschetste aanpak van CE op nationaal niveau.

We maken voor de analyse gebruik van de verbeelding van het transitiekader als een radarwerk zoals ook toegepast bij de landelijke ICER. Het missie gedreven innovatie ecosysteem is te evalueren aan de hand van een aantal sleutelprocessen, zoals de mate waarin circulair ondernemerschap aanwezig is, kennis wordt uitgewisseld en nieuwe markten worden gecreëerd. De maatregelen vormen een geheel, waarvan de samenstellende delen elkaar beïnvloeden in de realisatie van de transitie naar een circulaire economie (zie figuur 2).

Figuur 2: Onderdelen van een succesvolle Circulaire Economie transitie

Het betreft maatregelen in de navolgende categorieën:

Kennisontwikkeling

Nieuwe kennis, in al zijn vormen, is nodig voor innovaties. Kennisontwikkeling helpt ondernemers, beleidsmakers en anderen om de circulaire economie verder te brengen. Kennisontwikkeling is van belang in de gehele circulaire economie transitie maar zeker in de opstartfase. Met de ontwikkeling van de Brightlands campussen is een boost gegeven aan de kennisinfrastructuur in Limburg door structureel in te zetten op samenwerking met de Universiteit Maastricht en het HBO in Limburg. Door de oprichting van de onderzoeksinstituten zoals AMIBM en Brightsite en de samenwerking met het onderwijs zoals het MBO, waarbij publiek-private samenwerking zoals CHILL een enabler is om de kennisontwikkeling te versnellen en te faciliteren.

Uitwisseling van kennis

Naast het ontwikkelen van kennis is de toegang tot kennis van belang voor innovatie. Het uitwisselen van kennis tussen ondernemers, overheden, kennisinstellingen en andere organisaties draagt bij aan het versnellen van innovaties en daarmee de transitie. Bij de instrumenten van LIOF (Programma LimburgToekomstbestendig (LTB) en CIRCO) speelt het idee van kritieke massa een rol.

Het idee hierbij is dat er een soort vliegwieleffect ontstaat als kennisuitwisseling een groep van voldoende omvang bereikt, waardoor er automatisch meer en meer partijen worden meegenomen. Op deze manier zouden innovatieve ideeën, zoals over circulaire businessmodellen of ontwerpen, sneller verspreiden door de maatschappij. De resultaten laten zien dat er belangrijke en goede eerste stappen zijn gezet en er een groep bedrijven is aangehaakt. Tegelijkertijd is de groep in absolute omvang nog beperkt (ten opzichte van het aantal bedrijven in Limburg) en is er nog geen duidelijk signaal dat het vliegwieleffect al significant optreedt. Het zal daarom waardevol blijven voor de transitie om in te blijven zetten op kennisuitwisseling, zodat niet-betrokkenen ook worden bereikt.

Richting geven aan het zoekproces

De missie die door het vorige kabinet is geformuleerd heeft in de beginfase richting gegeven. De missie mist momenteel echter concreetheid die nodig is voor de volgende stap. Daar komt bij dat er nog uitdagingen zijn bij het vertalen van de missie naar commitment en beleid. De mogelijke veranderrichtingen behoeven ook verdere uitwerking. Het nieuwe NPCE zal hier invulling aan moeten geven. Met de voortrekkersrol met een 4-tal provincies tav monitoring levert de provincie Limburg eveneens een bijdrage aan het vinden van de juiste koers.

Marktvorming

Marktvorming voor circulaire bedrijvigheid is nog steeds lastig in kaart te brengen. Wel zien we dat ondernemers financiële instrumenten die circulaire investeringen ondersteunen, zoals het LTB programma, weten te vinden. De ondersteuning van marktvorming blijft een aandachtspunt.

Positief is dat er in het algemeen een toename is in het aantal overheidsaanbestedingen met circulariteitseisen. Circulair inkopen kan marktvorming stimuleren en milieuwinst opleveren. Dit vraagt om een blijvend ambitieuze en innovatieve aanpak bij het inkoopproces, om de potentie van circulair inkopen realiteit te maken.

Mobiliseren van middelen

Financiële middelen en voldoende goed opgeleide werknemers zijn noodzakelijk voor de voortgang van de transitie. Het aandeel van circulaire bedrijven in de Limburgse economie en de omvang van de investeringen laten duidelijk zien dat de circulaire transitie nog in de opstartfase is. Tegelijkertijd geven veel circulaire MKB-ondernemers aan moeilijkheden te hebben bij het aantrekken van externe financiering. Het mobiliseren van middelen (bijvoorbeeld via MKB fondsen en stimuleringsprogramma's) blijft belangrijk voor het versnellen van de CE transitie.

Doorbreken van weerstand

Er zijn nog veel belemmeringen in de transitie naar een circulaire economie. Het PBL geeft aan dat belemmerende wet- en regelgeving, gebrek aan coördinatie en richting en het niet beprijzen van milieukosten nog steeds circulair ondernemerschap hinderen. Dit geeft aan dat het huidige systeem in grote mate nog steeds functioneert volgens lineaire principes. Dit is ook zichtbaar in de houding en het gedrag van consumenten. Van groot belang blijft dus het vergroten van de bewustwording bij zowel de MKB ondernemers als de consument voor de mogelijkheden van de circulaire economie.

Coördinatie

Het belang van coördinatie in een transitie is evident. De transitie naar een circulaire economie kan worden gezien als een grote bundel van veranderprocessen, waarbij meerdere oplossingsrichtingen naast elkaar opkomen. Middelen zijn echter beperkt, dus coördinatie is nodig om keuzes te maken, synergie te zoeken en opschaling mogelijk te maken. Allerlei partijen kunnen zorgdragen voor coördinatie, zoals de nationale overheid, maar ook brancheverenigingen, ketens of samenwerkende bedrijven. In deze lijn past de intensivering van de Limburgse samenwerking in CEL-verband.

Ondernemerschap

De circulaire transitie van bedrijven staat nog in de kinderschoenen Binnen ondernemerschap, waarin reparatie de dominante activiteit is en recycling de dominante ontwikkelingsrichting, is een versnelling naar de hogere R-strategieën van belang. In deze zin is blijvende aandacht binnen het Limburgse innovatie ecosysteem, van de Limburgse uitvoeringsorganisatie (LIOF) en van de branche- en sectororganisaties van groot belang.

Voor de meeste transities zijn met name werknemers in het technisch domein nodig. De opgave is hier zowel kwantitatief als kwalitatief. De aanpak is gericht op de middellange termijn waarbij het onderwijs de sleutel zal zijn voor de diverse doelgroepen zoals studenten, werkzoekenden, werkenden en nieuwkomers. Een goede toegankelijke, responsieve en flexibele opleidingsinfrastructuur is hiervoor cruciaal.

Daarnaast wordt ingezet op het stimuleren van meer publiek-private samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven, branches en arbeidsmarktorganisaties. Aansluiting wordt gezocht bij nationale en Europese middelen zoals JTF en Groeifonds.

Afsluitend Het transitieproces naar een circulaire economie neemt een generatie in beslag. Met de uitvoering van het beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 leggen we een stevige basis voor de circulaire economie in Limburg. De omslag naar een circulaire economie vergt inspanningen, vernieuwingen en aanpassingen door producenten consumenten, ngo's wetenschappers bestuurders en beleidsmakers in alle geledingen van de samenleving. Ieder heeft daarin een grotere of kleinere rol.

Nadat er veranderingen in het productie- en consumptiesysteem zijn doorgevoerd, treden er substantiële veranderingen op in het grondstoffengebruik en de bijbehorende effecten. Met het oog op de ambities voor 2030 (over 8 jaar) en 2050, zou het transitieproces zich nu duidelijk richting de versnellingsfase moeten bewegen. Er is echter nog geen substantiële marktvraag naar circulaire producten, de huidige spelregels zijn nog grotendeels lineair en het gebrek aan richting wordt als belemmering ervaren door circulaire ondernemers. Een stevige inzet van alle betrokken stakeholders op de hogere R-strategieën en op meer fundamentele veranderingen zijn noodzakelijk om tot versnelling te komen en de weg in te slaan van marge naar mainstream.

3. **Bevoegdheid**

Nvt

4. **Risico's**

Nvt

5. **Periodieke informatie/sturingsinformatie**

X Via Jaarstukken en Begroting

- ☐ Paragraaf Projecten
- ☐ Paragraaf Financieringen
- ☐ Paragraaf Verbonden Partijen
- ☐ Paragraaf Bedrijfsvoering
- ☐ Programmaverantwoording

☐ **Voortgangsrapportages Regeling Grote Projecten**

6. **Relatie met Programmabegroting – financiële aspecten**

Circulaire Economie betreft product 3.7.2.

7. **Meegezonden bijlagen**

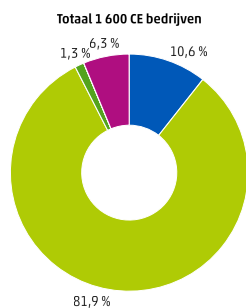
1 (Factsheet)

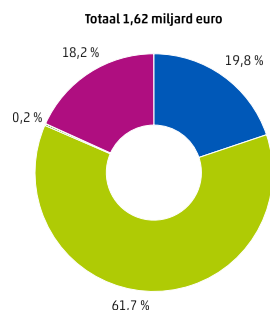
Factsheet

Circulaire economie in Limburg

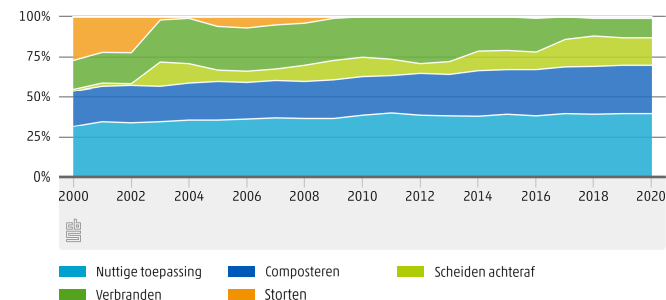
Circulaire economie bedrijven, 2020¹⁾

Toegevoegde waarde, 2020¹⁾

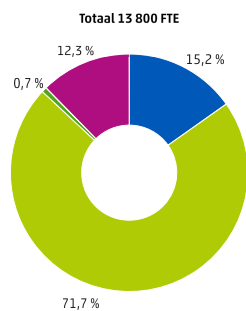

Verwerking huishoudelijk afvalstoffen

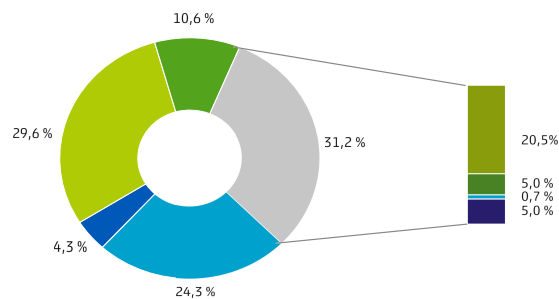

*2020 voorlopige cijfers

Arbeidsvolume, 2020¹⁾

Scheiden huishoudelijke afvalstoffen, 2020

R6 - recover
R3 - re-use
R5 - recycle
R2 - reduce
R4 - repair
R1 - refuse en rethink

Huishoudelijk restafval
GFT-afval en grof tuinafval
overige stromen
Grof huishoudelijk restafval
Oud papier en karton
Overige stromen
PMD-fractie
Verbouwings-afval
Glas

¹⁾ Volgens bedrijfstakbenadering (SBI 2008)

539,5 kg huishoudelijk
afval per jaar per persoon (NL: 524 kg)